

## O ANALIZĂ A SISTEMULUI DE PENSII DIN ROMÂNIA: PENSII PUBLICE VERSUS PENSII SPECIALE

ROXANA RADU\*, CEZAR AVRAM\*\*

### Considerații introductive privind necesitatea reformării sistemului de pensii

Sistemul comunist de securitate socială a jucat un rol determinant în prevenirea și combaterea sărăciei și, în consecință, și a marginalizării sociale. Spre deosebire de sistemul actual, grav afectat de tranziția la economia de piață și, în ultimii ani, de criza economică globală și de cea politică (care în România a luat amploarea celei economice și a generat consecințe la fel de grave ca aceasta), regimul comunist a fost mult mai eficace în a asigura venituri de înlocuire a câștigurilor salariale celor aflați în incapacitate de muncă din cauza bătrâneții, invalidității sau bolii, a încurajat natalitatea prin suplimentarea veniturilor familiilor cu copii și prin diverse măsuri de susținere familială, a eradicat șomajul prin asigurarea de locuri de muncă și obligativitatea angajării, a acordat asistență medicală gratuită. Construcția sistemului comunist de securitate socială nu a avut însă la bază ideea combaterii sărăciei și a asigurării unui nivel minim de trai celor aflați în nevoie, schemele de protecție socială vizând, în principal, populația activă (nu și persoanele fără loc de muncă, persoanele cu handicap, țărani săraci etc.). Instituțiile de asistență socială erau insuficient dezvoltate, serviciile și condițiile acordate copiilor și bătrânilor în așezăminte specializate de ocrotire fiind „deosebit de precare, chiar mizere în unele”<sup>1</sup>.

---

\* Conf. univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea din Craiova; e-mail: roxaine@yahoo.com.

\*\* Prof. univ. dr., Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor” al Academiei Române, din Craiova; e-mail: avramcezar@yahoo.com.

<sup>1</sup> Maria Molnar, *Sărăcia și protecția socială*, București, Editura Fundației România de Măine, 1999, p. 184.

După Revoluția din decembrie 1989, efectele trecerii la economia de piață s-au răsfrânt și asupra securității sociale, care a suferit numeroase transformări generate de scăderea nivelului de trai, inflație, creșterea șomajului, în special a celui de lungă durată, adâncirea sărăciei și extinderea acesteia asupra unei pătri din ce în ce mai largi a societății, scăderea natalității, îmbătrânirea populației. Măsurile de protecție economică și socială și reforma sistemului de securitate socială au fost de inspirație liberală, având ca obiectiv principal implicarea statului în combaterea sărăciei și marginalizării sociale.

Astfel, în perioada postrevoluționară, s-a renunțat la multe dintre elementele de bază ale vechiului sistem comunist, introducându-se, în mod treptat, schema de venit minim garantat, un nivel minim al ajutorului de șomaj, sistemul de compensare a prețurilor medicamentelor, instituția ajutorului social și a cantinelor de ajutor social, salariul minim garantat pe economia națională, diverse categorii de prestații familiale<sup>2</sup>, sistemul de protecție socială a persoanelor cu handicap, sistemul unitar de pensii publice, sistemul de asigurări sociale pentru accidente de muncă și boli profesionale etc.

Din păcate, toate aceste măsuri nu au avut rezultatul scontat, grevând în mod excesiv bugetul de stat, ceea ce s-a tradus în practică prin „imposibilitatea realizării funcției de menținere a nivelului de trai realizat înainte de producerea riscurilor aflate în sfera asigurărilor sociale și a prestațiilor familiale, deplasarea sistemului de securitate socială spre modelele caracterizate prin protecția minimală și, ceea ce este mai grav, incapacitatea asigurării cu ajutorul prestațiilor sociale a unui nivel minim de protecție pentru o mare parte din cei aflați în sfera securității sociale”<sup>3</sup>, printre cei mai afectați numărându-se marea majoritate a pensionarilor.

Criza economică și cea politică pe care o traversează România în ultimii ani a avut și ea efecte extrem de nocive asupra capacității statului de a asigura protecție cetățenilor săi, așa cum prevede Constituția. Nivelul prestațiilor sociale și capacitatea acestora de a asigura un nivel minim de trai a scăzut din ce în ce mai drastic în condițiile creșterii inflației, comprimării resurselor bugetului public național, restricțiilor bugetare severe, constantului regres al natalității, scăderii numărului persoanelor active pe piața muncii și îmbătrânirii populației.

Creșterea speranței de viață, combinată cu un declin semnificativ al fertilității în ultimele patru decenii, a condus la apariția rapidă a unei populații vârstnice – tendință care, potrivit estimărilor demografice, se va menține mai multe decenii.<sup>4</sup>

---

<sup>2</sup> Marina Loredana Belu, Roxana Cristina Radu, Marius Cristian Neamțu, Oana Maria Neamțu, *The Protection Ability of the Main Social Assistance Benefits within the Romanian Social Security System*, în „Revista de Științe Politice/ Revue des Sciences Politiques”, nr. 41, 2014, pp. 214-223.

<sup>3</sup> Maria Molnar, *op. cit.*, p. 186.

<sup>4</sup> Vasile Ghețău, *Câți pensionari ar putea avea România în anul 2030?*, p. 7, a se vedea: [http://media.hotnews.ro/media\\_server1/document-2011-05-11-8612696-0-pensionari-2030-sinteza.pdf](http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2011-05-11-8612696-0-pensionari-2030-sinteza.pdf) (accesat: iulie 2017).

Acest fenomen al îmbătrânirii populației are ecouri profunde pentru toate generațiile și în majoritatea domeniilor de activitate economico-socială. Repercusiunile sale asupra economiei sociale, atât în ceea ce privește oferta de forță de muncă, cât și cererea de prestații și servicii sociale se vor intensifica în cursul deceniilor următoare, deoarece generația exploziei demografice – importantă din punct de vedere numeric – se apropie de vârsta pensionării.

În plus, categoria de populație în vârstă de peste 60 de ani are tendința de a crește ca număr mai repede decât orice altă categorie. În cursul următorului deceniu, ea va spori cu 35%, ajungând de la 25 % din cuantumul total al pensionarilor, în 2010, la 60 %, în 2030<sup>5</sup>. De asemenea, pensionarii cu vârsta cuprinsă între 70-74 de ani vor ajunge de la o pondere de 3,8 %, în 2010, la una de 6,4 %, în 2030.<sup>6</sup> Această tendință contribuie la amplificarea cererii de servicii sociale.

Tendențele demografice și sociale, progresul tehnologic și intensificarea concurenței la scară mondială reprezintă, pentru România, tot atâtea provocări ce trebuie să își găsească un răspuns adecvat, cât și oportunități de dezvoltare pentru anii ce vin. Pe de altă parte, analiza tendințelor sociale indică o amplificare, în perioada următoare, a cererii de prestații și servicii sociale. Cu toate acestea, potențialul ofertei de muncă este, de asemenea, în creștere, ceea ce impune luarea – la momentul oportun și pe baza unor informații fiabile – a unor decizii corespunzătoare. În plus, o creștere a disponibilității populației tinere în materie de participare socială ar trebui să fie considerată de autorități o oportunitate care trebuie valorificată dacă se dorește găsirea unor soluții adecvate la problemele sociale ale viitorului.

### **Sistemul de pensii publice**

Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale este legea-cadru care a stat la baza noului sistem de pensii din România, timp de 10 ani. Ea a abrogat vechea Lege a pensiilor nr. 3/1977, precum și o întreagă serie de alte acte normative cu incidență în domeniu.<sup>7</sup>

Prin intermediul Legii nr. 19/2000, legiuitorul a avut în vedere o dezvoltare unitară a sistemului de asigurări sociale. Sub imperiul vechii legi a pensiilor nr. 3/1977 existau mai multe sisteme de pensionare, în funcție de categoriile profesionale pe care le reglementau. După 1990, aceste sisteme paralele au început să fie integrate, treptat,

---

<sup>5</sup> *Ibidem.*

<sup>6</sup> *Ibidem.*

<sup>7</sup> *Decretul nr. 232/1986 pentru modificarea unor dispoziții legale cu privire la pensia suplimentară, Decretul nr. 216/1977 privind criteriile și normele de încadrare în gradele de invaliditate, Decretul-lege nr. 70/1990 privind modificarea și completarea unor reglementări referitoare la pensii, asigurări sociale și ocrotiri sociale, Legea nr. 80/1992 privind pensiile și alte drepturi de asigurări sociale ale agricultorilor, Legea nr. 2/1995 privind pensionarea anticipată etc.*

în sistemul public al asigurărilor sociale, pregătindu-se astfel terenul pentru sistemul unitar instituit de Legea nr. 19/2000, potrivit căreia sistemul public de pensii din România este unic, el aplicându-se tuturor persoanelor care desfășoară o activitate și obțin un anumit venit pe an.<sup>8</sup> Unicitatea sistemului de pensii, menținută și sub imperiul Legii 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cunoaște însă și câteva excepții: pensiile militare de stat reglementate de Legea nr. 223/2015; pensiile avocaților reglementate de O.U.G. nr. 221/2000, aprobată de Legea nr. 452/2001; sistemul de pensionare a membrilor personalului diplomatic și consular, instituit prin Legea nr. 216/2015, pensiile de serviciu ale procurorilor, judecătorilor, magistraților-asistenți, precum și ale magistraților militari, acordate în condițiile Legii nr. 303/2004 privind Statutul judecătorilor și procurorilor.

Traversarea perioadei de criză a impus necesitatea reprojectării unui nou sistem de pensii, care trebuia nu numai să fie adecvat noilor și stringentelor necesități bugetare, dar și să ia în considerare problemele cu care se confruntă societatea românească: sărăcie, șomaj, inflație, scăderea producției, tendința de îmbătrânire a populației. Astfel, Legea nr. 19/2000 a fost abrogată de Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, intrată în vigoare la data de 1 ianuarie 2011. Această nouă lege are sarcina de a îmbunătăți sustenabilitatea financiară a sistemului public prin introducerea unor condiții mai restrictive în ceea ce privește pensionarea anticipată și accesul la pensia de invaliditate, prin majorarea coeficientului de penalizare a pensiei anticipate parțiale, prin creșterea vârstelor de pensionare și prin egalizarea graduală, până în anul 2030, a stagiului complet de cotizare pentru femei și bărbați.

Un alt obiectiv pe care l-a urmărit noua lege, în urma scăderii puterii de cumpărare și majorării prețurilor la produsele de extremă necesitate, constă în menținerea standardului de viață al pensionarilor în plată prin corelarea puterii lor de cumpărare cu rata inflației. În ceea ce-i privește pe viitorii pensionari – actuali contribuabili, s-a urmărit asigurarea unui tratament corect al persoanelor asigurate prin reglementarea modului de stabilire a pensiei în directă corelație cu nivelul veniturilor asigurate pentru care se achită contribuțiile de asigurări sociale și prin indexarea anuală a punctului de pensie.

În sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale se acordă, conform art. 51 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice<sup>9</sup>, următoarele categorii de pensii:

- a) pensia pentru limită de vârstă;
- b) pensia anticipată;
- c) pensia anticipată parțială;
- d) pensia de invaliditate;

<sup>8</sup> Costel Gîlcă, *Sistemul public de pensii*, București, Editura Rosetti, 2003, p. 11.

<sup>9</sup> Acest articol a preluat prevederile art. 40 din *Legea nr. 19/2000*.

e) pensia de urmaș.

Se poate observa că noua reglementare din anul 2010 prevede aceleași categorii de pensii ca și cele stipulate de Legea nr. 19/2000. Sub imperiul Legii nr. 3/1997, categoriile de pensii erau: pensia pentru muncă depusă și limită de vârstă, pensia pentru pierderea capacității de muncă din cauză de accidente de muncă sau boală profesională, pensia pentru pierderea capacității de muncă în afara procesului de muncă și pensia de urmaș. În afară de aceste pensii, care se plăteau de la bugetul asigurărilor sociale de stat, Legea nr. 27/1966 privind pensiile de asigurări sociale de stat și pensia suplimentară reglementa și pensia suplimentară.

Legea nr. 19/2000 a eliminat unele categorii de pensii existente în vechiul sistem (de exemplu, pensia suplimentară) și a introdus alte categorii de pensii (pensia anticipată și pensia anticipată parțial). Dacă inițial pensiile stabilite pe baza vechii legi s-au recalculat potrivit Legii nr. 19/2000, urmând ca asigurații care contribuiseră la Fondul pentru pensia suplimentară cu 2%, 3%, respectiv 5%, să beneficieze de o creștere a punctajului prin aplicarea unor procente de majorare la punctajele anuale realizate în perioadele respective, ulterior s-a dispus ca punctajul mediu anual pentru cei care s-au pensionat înainte de data de 1 aprilie 2001 să nu se mai calculeze după noua lege, ci după o metodă simplificată, prin raportarea cuantumului pensiei cuvenite conform legislației anterioare la valoarea unui punct.<sup>10</sup> Această metodă a provocat mari decorelări între pensiile stabilite în baza Legii nr. 3/1977 și cele stabilite în baza Legii nr. 19/2000<sup>11</sup> întrucât pensia suplimentară nu se mai regăsește în pensia acordată în prezent celor ce s-au pensionat înainte de 1 aprilie 2001.<sup>12</sup>

Procesul de reformare a sistemului de pensii a continuat cu Legea nr. 249/2004 privind pensiile ocupaționale, cu Legea nr. 204/2006 privind pensiile facultative și cu Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice.

Potrivit Legii nr. 263/2010, în sistemul public sunt asigurate obligatoriu prin efectul legii:

I. a) persoanele care desfășoară activități pe bază de contract individual de muncă, inclusiv soldații și gradații voluntari;

b) funcționarii publici;

c) cadrele militare în activitate, soldații și gradații voluntari, poliștii și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, din domeniul apărării naționale, ordinii publice și siguranței naționale;

II. persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperăției

<sup>10</sup> Conform *O.U.G. nr. 49/2001 de modificare a Legii nr. 19/2000*.

<sup>11</sup> Nicolae N. Popescu, *Evoluția pensiilor suplimentare*, în „Raporturi de muncă” nr. 9/2004, p. 7.

<sup>12</sup> *Ibidem*.

meșteșugărești, ale căror drepturi și obligații sunt asimilate, în condițiile prezentei legi, cu ale persoanelor prevăzute la pct. I;

III. persoanele care beneficiază de drepturi bănești lunare, ce se suportă din bugetul asigurărilor pentru șomaj, în condițiile legii, denumite în continuare șomeri;

IV. persoanele care realizează, în mod exclusiv, un venit brut pe an calendaristic echivalent cu cel puțin de 4 ori câștigul salarial mediu brut utilizat la fundamentarea bugetului asigurărilor sociale de stat și care se află în una dintre situațiile următoare:

a) administratori sau manageri care au încheiat contract de administrare ori de management;

b) membri ai întreprinderii individuale și întreprinderii familiale;

c) persoane fizice autorizate să desfășoare activități economice;

d) persoane angajate în instituții internaționale, dacă nu sunt asigurați acestora;

e) alte persoane care realizează venituri din activități profesionale;

V. cadrele militare trecute în rezervă, polițiștii și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare ale căror raporturi de serviciu au încetat, din domeniul apărării naționale, ordinii publice și siguranței naționale, care beneficiază de ajutoare lunare ce se asigură din bugetul de stat, în condițiile legii;

VI. persoanele care realizează venituri de natură profesională, altele decât cele salariale, din:

a) drepturi de autor și drepturi conexe, definite potrivit art. 7 alin. (1) pct. 13 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, cu regularitate sau în mod ocazional;

b) contracte/convenții încheiate potrivit Codului civil.

De asemenea, se pot asigura în sistemul public, pe bază de contract de asigurare, în condițiile legii, avocații, notarii, personalul clerical și cel asimilat din cadrul cultelor recunoscute prin lege, neintegrate în sistemul public, precum și orice persoană care dorește să se asigure, respectiv să își completeze venitul asigurat. Este vorba despre asigurarea facultativă.

Sistemul de pensii publice funcționează pe baza principiului contributivității, conform căruia fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele fizice și juridice participante la sistemul public, plata indemnizațiilor de asigurări sociale fiind condiționată de plata contribuțiilor.<sup>13</sup>

În vechiul sistem guvernat de Legea nr. 3/1977, fondurile asigurărilor sociale de stat se constituiau ținându-se seama de principiul exonerării celor asigurați de plata oricărei contribuții. Fondurile de asigurări sociale de stat erau alimentate din

---

<sup>13</sup> Roxana Radu, Cezar Avram, *Politica socială românească între tranziție, reformă și criză*, Craiova, Editura Aius, 2011, pp. 162-163.

contribuțiile plătite de unități și de celelalte persoane juridice, în cuantum de 15% din câștigul brut realizat, potrivit prevederilor Decretului nr. 389/1972.<sup>14</sup> După 1990, această contribuție a fost majorată succesiv<sup>15</sup>, ajungându-se la 25-35% din câștigul brut realizat de salariații încadrați în diferite grupe de muncă.

Conform art. 27 alin. 1 din Legea nr. 263/2010, în sistemul public sunt contribuabili, după caz:

- a) asigurații care datorează contribuții individuale de asigurări sociale;
- b) angajatorii și instituțiile care efectuează plata ajutoarelor în situația persoanelor prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. V;
- c) persoanele juridice la care își desfășoară activitatea asigurații prevăzuți la art. 6 alin. (1) pct. II, asimilate angajatorului în condițiile legii;
- d) Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, care administrează bugetul asigurărilor pentru șomaj, instituție care, pentru șomeri, este asimilată angajatorului;
- e) persoanele prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. IV și VI, precum și cele prevăzute la art. 6 alin. (2).

Cotele de contribuții de asigurări sociale sunt diferențiate în funcție de condițiile de muncă normale, deosebite, speciale și alte condiții de muncă. Cotele de contribuții de asigurări sociale se aprobă anual prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat.

Conform principiului repartiției, fondurile realizate se redistribuie pentru plata obligațiilor ce revin sistemului public, conform legii. Astfel, „populația activă dintr-un moment dat furnizează (prin cotizații sau impozit) resursele necesare plății pensiilor la acel moment, în timp ce generațiile viitoare vor trebui să finanțeze pensiile populației active de astăzi”<sup>16</sup>.

Legea nr. 263/2010 reglementează administrarea de sine-stătătoare a sistemului public (principiul autonomiei). Astfel, bugetul asigurărilor sociale este separat de bugetul de stat, modalitatea de colectare aparținând organismului însărcinat cu administrarea sistemului, respectiv Casa Națională de Pensii Publice (CNPP), instituție care a păstrat modul de organizare și funcționare, personalul, drepturile și atribuțiile Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale (CNPADAS). Acest organism și-a menținut, de-a lungul timpului, alcătuirea quadripartită: reprezentanți ai Guvernului, ai patronatului, ai sindicatelor și ai pensionarilor, astfel încât toate părțile implicate în sistemul asigurărilor sociale – contribuabili și beneficiari – să fie reprezentate.<sup>17</sup>

---

<sup>14</sup> Sanda Ghimpu, Alexandru Țiclea, Constantin Tufan, *Dreptul securității sociale*, București, Editura All Beck, 1998, p. 57.

<sup>15</sup> Prin *H.G. nr. 1109/1990* și *H.G. nr. 219/1991*.

<sup>16</sup> Constantin Tufan, *Forme de asigurări sociale în România*, București, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., 1994, p. 45.

<sup>17</sup> Costel Gîlcă, *op. cit.*, p. 18.

## Categoriile de pensii acordate în sistemul de pensii publice

Conform art. 56 alin. 1 lit. c) din Codul muncii, contractul individual de muncă încetează de drept la data îndeplinirii cumulative a condițiilor de vârstă standard și a stagiului minim de cotizare pentru pensionare; la data comunicării deciziei de pensie în cazul pensiei de invaliditate, pensiei anticipate parțiale, pensiei anticipate, pensiei pentru limită de vârstă cu reducerea vârstei standard de pensionare.

Art. 52 din Legea nr. 263/2010 prevede că *pensia pentru limită de vârstă* se acordă asiguraților care îndeplinesc, la data pensionării, următoarele condiții cumulative:

- vârsta standard de pensionare;
- stagiul minim de cotizare sau în specialitate realizat în sistemul public.

Vârsta standard de pensionare este de 63 de ani pentru femei și 65 de ani pentru bărbați. Atingerea acestei vârste se realizează prin creșterea vârstelor standard de pensionare, conform eșalonării prevăzute în anexa nr. 5 la Legea nr. 263/2010.

În vechiul sistem, conform prevederilor Legii nr. 3/1977, bărbații care împlineau 60 de ani și care aveau o vechime în muncă de 30 de ani, precum și femeile în vârstă de 55 de ani și cu o vechime în muncă de 25 de ani puteau obține pensie pentru munca depusă și limită de vârstă la cererea lor.<sup>18</sup> Sub imperiul Legii nr. 19/2000, vârsta standard de pensionare era de 60 de ani pentru femei, respectiv 65 de ani pentru bărbați. Majorarea vârstei standard de pensionare este atenuată prin posibilitatea obținerii pensiei anticipate parțiale sau pensiei anticipate, în condițiile atingerii stagiului complet de cotizare sau depășirii lui cu cel mult 8 ani și, respectiv, cu cel puțin 8 ani.

Având în vedere creșterea graduală a vârstelor de pensionare și sub imperiul Legii nr. 19/2000, aceasta va continua în mod eșalonat. Astfel, în intervalul ianuarie 2011 – ianuarie 2015, vârsta de pensionare a femeilor a crescut de la 59 de ani la 60 de ani, iar cea a bărbaților s-a majorat de la 64 de ani la 65 de ani. Până în anul 2030, va continua creșterea graduală a vârstei de pensionare numai pentru femei, de la 60 de ani la 63 de ani.

*Stagiul minim de cotizare* atât pentru femei, cât și pentru bărbați este de 15 ani. Atingerea acestui stagiul se realizează prin creșterea stagiului minim de cotizare, conform eșalonării prevăzute în anexa nr. 5 din actuala lege.

*Stagiul complet de cotizare* este de 35 de ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați. Atingerea acestui stagiul se realizează prin creșterea stagiului complet de cotizare, conform eșalonării prevăzute în anexa nr. 5. Se poate observa egalizarea

---

<sup>18</sup> Roxana Cristina Radu, *Elemente de dreptul securității sociale*, Craiova, Editura Aius, 2009, p. 101.



duratei stagiului complet de cotizare - 35 de ani atât pentru femei, cât și pentru bărbați, în timp ce Legea nr. 19/2000 prevedea un stagiul complet de cotizare de 30 de ani pentru femei și de 35 de ani pentru bărbați.

Constituie *stagiul de cotizare* în sistemul unitar de pensii publice:

a) vechimea în muncă recunoscută pentru stabilirea pensiilor până la data de 1 aprilie 2001;

b) vechimea în serviciu recunoscută pentru stabilirea pensiilor, în cazul persoanelor prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I lit. c), până la intrarea în vigoare a Legii nr. 263/2010;

c) perioada cuprinsă între 1 aprilie 2001 și data intrării în vigoare a legii, în care persoanele au fost asigurate în baza Legii nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, cu modificările și completările ulterioare;

d) perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2010 și data intrării în vigoare a legii, în cazul persoanelor prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. V.

De asemenea, constituie stagiul de cotizare și perioada suplimentară la vechimea în muncă sau la vechimea în serviciu acordată în baza legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001 pentru perioadele realizate în grupa I, a II-a, respectiv în condiții deosebite, condiții speciale și alte condiții, în cazul persoanelor prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I lit. c).

Totodată, constituie stagiul de cotizare și perioadele de până la data de 1 aprilie 2001 în care o persoană:

a) s-a aflat în una dintre situațiile prevăzute la art. 49<sup>19</sup>;

b) are stabilite drepturi privind vechimea în muncă în baza prevederilor Decretului-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor

<sup>19</sup> Art. 49 alin. 1 din *Legea nr. 263/2010* prevede: „În sistemul public de pensii se asimilează stagiului de cotizare și perioadele necontributive, denumite în continuare *perioade asimilate*, în care asiguratul:

a) a beneficiat de pensie de invaliditate;

b) a urmat cursurile de zi ale învățământului universitar, organizat potrivit legii, pe durata normală a studiilor respective, cu condiția absolvirii acestora cu diplomă;

c) a satisfăcut serviciul militar ca militar în termen sau militar cu termen redus, pe durata legal stabilită, a fost concentrat, mobilizat sau în prizonierat;

d) a beneficiat, în perioada 1 aprilie 2001 – 1 ianuarie 2006 de indemnizații de asigurări sociale, acordate potrivit legii;

e) a beneficiat, începând cu data de 1 ianuarie 2005, de concediu pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de accident de muncă și boli profesionale;

f) a beneficiat, începând cu data de 1 ianuarie 2006, de concediu pentru creșterea copilului în vârstă de până la 2 ani sau, în cazul copilului cu handicap, de până la 3 ani;

g) a fost elev al unei școli militare/școli de agenți de poliție sau student al unei instituții de învățământ din sistemul de apărare națională, ordine publică și siguranță națională pentru formarea cadrelor militare, polițiștilor și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, cu excepția liceului militar”.

persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat.

Constituie stagiul de cotizare și timpul util la pensie realizat de agricultori, în condițiile reglementate de legislația privind pensiile și alte drepturi de asigurări sociale ale agricultorilor, anterioară datei de 1 aprilie 2001.

Pentru perioadele ulterioare datei de 1 aprilie 2001 care reprezintă, conform legii, stagiul de cotizare realizat în condiții deosebite, condiții speciale sau alte condiții de muncă, se acordă perioade suplimentare la vechimea în muncă sau la vechimea în serviciu, care constituie stagii de cotizare în condiții normale, după cum urmează:

- a) 3 luni pentru fiecare an lucrat în condiții deosebite de muncă;
- b) 6 luni pentru fiecare an lucrat în condiții speciale de muncă;
- c) 12 luni pentru fiecare an lucrat în alte condiții de muncă așa cum sunt

reglementate la art. 29 alin. (2).

Constituie stagiul de cotizare perioadele de timp pentru care asigurații datorează și/sau plătesc contribuții de asigurări sociale în sistemul public de pensii din România, precum și în alte țări, în condițiile stabilite prin acordurile sau convențiile internaționale la care România este parte.

La stabilirea drepturilor de asigurări sociale se iau în considerare stagiile de cotizare realizate în sistemul public de pensii din România, precum și perioadele de asigurare realizate sau recunoscute ca atare în alte țări, în condițiile reglementate prin instrumente juridice cu caracter internațional la care România este parte și/sau regulamente comunitare.

Conform art. 55 alin. 1 din Legea nr. 263/2010, persoanele care au realizat stagiul complet de cotizare au dreptul la pensie pentru limită de vârstă, cu reducerea vârstelor standard de pensionare, după cum urmează:

- a) conform tabelului nr. 1, în situația persoanelor care au realizat stagii de cotizare în condiții deosebite de muncă;

**Tabel 1**

Stagiul de cotizare și reducerea vârstei de pensionare,  
realizat în condiții deosebite de muncă

Stagiul de cotizare realizat în condiții deosebite (ani împliniți)	Reducerea vârstei de pensionare cu:	
	Ani	Luni
6	1	-
8	1	6
10	2	-
12	2	6

14	3	-
16	3	6
18	4	-
20	4	6
22	5	-
24	5	6
26	6	-
28	6	6
30	7	-
32	7	6
35	8	-

b) conform tabelului nr. 2, în situația persoanelor care au realizat stagii de cotizare în locurile de muncă încadrate în alte condiții de muncă prevăzute la art. 29 alin. (2) și în condiții speciale prevăzute la art. 30 alin. (1);

**Tabel 2**

Stagiul de cotizare și reducerea vârstei de pensionare,  
realizat în condiții speciale de muncă

Stagiul de cotizare realizat în condiții speciale (ani împliniți)	Reducerea vârstei de pensionare cu:	
	Ani	Luni
2	1	-
3	1	6
4	2	-
5	2	6
6	3	-
7	3	6
8	4	-
9	4	6
10	5	-
11	5	6
12	6	-
13	6	6
14	7	-
15	7	6
16	8	-
17	8	6
18	9	-
19	9	6

20	10	-
21	10	6
22	11	-
23	11	6
24	12	-
25	12	6
26 de ani și peste	13	-

c) cu câte 6 luni, pentru fiecare an de privare de libertate, de deportare în străinătate, după data de 23 august 1944, și/sau de prizonierat, în situația persoanelor cărora le-au fost stabilite drepturi privind vechimea în muncă, în condițiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a) - c) și la alin. (2) din Decretul-lege nr. 118/1990, republicat.

Fac excepție de la prevederile art. 55 alin. (1) lit. b) persoanele care au realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 20 de ani în unitățile miniere (personalul care își desfășoară activitatea în subteran cel puțin 50% din timpul normal de muncă în luna respectivă – reducerea vârstei standard de pensionare este de 20 de ani) și persoanele care desfășoară activitate artistică în profesiile prevăzute în anexa nr. 4 (reducerea vârstei standard de pensionare este de 15 de ani) la legea nr. 263/2010.

Persoanele care au realizat un stagiul de cotizare în condiții de handicap preexistent calității de asigurat beneficiază de reducerea vârstelor standard de pensionare prevăzute în anexa nr. 5, în funcție de gradul de handicap, după cum urmează:

a) cu 15 ani, în situația asiguraților cu handicap grav, dacă au realizat, în condițiile handicapului preexistent calității de asigurat, cel puțin o treime din stagiul complet de cotizare;

b) cu 10 ani, în situația asiguraților cu handicap accentuat, dacă au realizat, în condițiile handicapului preexistent calității de asigurat, cel puțin două treimi din stagiul complet de cotizare;

c) cu 10 ani, în situația asiguraților cu handicap mediu, dacă au realizat, în condițiile handicapului preexistent calitatii de asigurat, stagiul complet de cotizare.

Nevăzătorii beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, indiferent de vârstă, dacă au realizat ca nevăzător cel puțin o treime din stagiul complet de cotizare.

*Pensia anticipată* este pensia care se cuvine, cu cel mult 5 ani înaintea împlinirii vârstei standard de pensionare, persoanelor care au realizat un stagiul de cotizare cu cel puțin 8 ani mai mare decât stagiul complet de cotizare prevăzut de lege. Prin comparație, conform Legii nr. 19/2000, pensia anticipată se obține în condițiile depășirii stagiului complet de cotizare cu cel puțin 10 ani.<sup>20</sup>

Cuantumul pensiei anticipate se stabilește în aceleași condiții cu cel al pensiei pentru limită de vârstă.

<sup>20</sup> Roxana Cristina Radu, *op. cit.*, p. 104.

La împlinirea vârstelor standard de pensionare prevăzute de lege, pensia anticipată devine pensie pentru limită de vârstă și se recalculează prin adăugarea perioadelor asimilate și a eventualelor stagii de cotizare realizate în perioada de suspendare a plății pensiei anticipate.

Conform Legii nr. 263/2010, *pensia anticipată parțială* se cuvine, cu cel mult 5 ani înaintea împlinirii vârstei standard de pensionare, persoanelor care au realizat stagiul complet de cotizare, precum și celor care au depășit stagiul complet de cotizare cu până la 8 ani. Prin comparație, sub imperiul Legii nr. 19/2000, pensia anticipată parțială se obținea în condițiile atingerii sau depășirii stagiului complet de cotizare cu cel mult 10 ani.<sup>21</sup>

Cuantumul pensiei anticipate parțiale se stabilește din cuantumul pensiei pentru limită de vârstă care s-ar fi convenit, prin diminuarea acestuia cu 0,75% pentru fiecare lună de anticipare, până la îndeplinirea condițiilor pentru obținerea pensiei pentru limită de vârstă. De subliniat faptul că noua lege a urmărit descurajarea celor care solicită pensie anticipată parțială prin majorarea coeficientului de penalizare care, sub imperiul vechii Legi a pensiilor nr. 19/2000, varia de la 0,05% (pentru fiecare lună de anticipare) pentru depășirea stagiului complet de cotizare cu 9-10 ani până la maxim 0, 50% pentru depășirea stagiului complet de cotizare cu până la 1 an.

Potrivit unei prevederi cu caracter de noutate pentru sistemul românesc de pensii publice, persoanele care au locuit cel puțin 30 de ani în zonele afectate de poluarea remanentă datorită extracției și prelucrării minereurilor neferoase cu conținut de cupru, plumb, sulf, cadmiu, arseniu, zinc, mangan, fluor, clor, respectiv Baia Mare, Copșa Mică și Zlatna, pe o rază de 8 km în jurul acestor localități, beneficiază de reducerea vârstei standard de pensionare cu 2 ani fără nici o penalizare.<sup>22</sup>

La data îndeplinirii condițiilor pentru acordarea pensiei pentru limită de vârstă, pensia anticipată parțială se transformă în pensie pentru limită de vârstă și se recalculează prin eliminarea diminuării prevăzute la art. 65 alin. (4) și prin adăugarea perioadelor asimilate și a eventualelor stagii de cotizare realizate în perioada de suspendare a plății pensiei anticipate parțiale. Transformarea pensiei anticipate parțiale în pensie pentru limită de vârstă se face din oficiu.

*Pensia de invaliditate* se cuvine persoanelor care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, din cauza:

- a) accidentelor de muncă și bolilor profesionale, conform legii;
- b) neoplaziilor, schizofreniei și SIDA;
- c) bolilor obișnuite și accidentelor care nu au legătură cu munca.

Au dreptul la pensie de invaliditate și elevii, ucenicii și studenții care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, ca urmare a

<sup>21</sup> *Ibidem.*

<sup>22</sup> Art. 65 alin. 5 din *Legea nr. 263/2010.*

accidentelor de muncă sau bolilor profesionale survenite în timpul și din cauza practicii profesionale.

Persoanele care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă și mării mutilați, ca urmare a participării la lupta pentru victoria Revoluției din Decembrie 1989 ori în legătură cu evenimentele revoluționare din decembrie 1989, care erau cuprinși într-un sistem de asigurări sociale anterior datei ivirii invalidității din această cauză, au dreptul la pensie de invaliditate în aceleași condiții în care se acordă pensia de invaliditate persoanelor care au suferit accidente de muncă.

În raport cu gradul de reducere a capacității de muncă, invaliditatea este:

a) de gradul I, caracterizată prin pierderea totală a capacității de muncă și a capacității de autoîngrijire;

b) de gradul II, caracterizată prin pierderea totală a capacității de muncă, cu păstrarea capacității de autoîngrijire;

c) de gradul III, caracterizată prin pierderea a cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, persoana putând să presteze o activitate profesională, corespunzătoare a cel mult jumătate din timpul normal de muncă.

Persoanele care și-au pierdut capacitatea de muncă din cauza unor boli obișnuite sau a unor accidente care nu au legătură cu munca beneficiază de pensie de invaliditate dacă au realizat stagiul de cotizare necesar în raport cu vârsta, conform tabelului nr. 3.

**Tabel 3**

Stagiul de cotizare necesar în raport cu vârsta,  
pentru pensia de invaliditate

<b>Vârsta persoanei la data emiterii deciziei medicale asupra capacității de muncă</b>	<b>Stagiul de cotizare (ani)</b>
până la 20 ani	1
de la 20-23 ani	2
23-25 ani	3
25-29 ani	6
29-33 ani	9
33-37 ani	11
37-41 ani	14
41-45 ani	17
45-49 ani	20
49-53 ani	23
53-57 ani	25
57-60	26
peste 60 de ani	27

În comparație cu condițiile de cotizare cerute de Legea nr. 19/2000<sup>23</sup>, noua lege a pensiilor a realizat o mai bună corelare a vârstei asiguratului de la data apariției stării de invaliditate cu stagiul de cotizare pe care îl putea realiza până la acea vârstă, măsură care îi favorizează pe tinerii cu studii superioare care nu puteau realiza 5 ani (sau cel puțin jumătate din acest stagi) pentru a putea beneficia de acest tip de pensie.

La stabilirea pensiei de invaliditate se acordă un stagiul potențial, determinat ca diferență între stagiul complet de cotizare prevăzut în anexa nr. 5 sau, după caz, anexa nr. 6 și stagiul de cotizare realizat până la data acordării pensiei de invaliditate. Stagiul potențial rezultat nu poate fi mai mare decât stagiul de cotizare pe care persoana l-ar fi putut realiza de la data acordării pensiei de invaliditate până la împlinirea vârstei standard de pensionare, prevăzută în anexa nr. 5 sau, după caz, anexa nr. 6, la care poate solicita pensie pentru limită de vârstă.

Pensionarii de invaliditate încadrați în gradul I de invaliditate au dreptul, în afara pensiei, la o indemnizație pentru însoțitor, în quantum fix. Cuantumul indemnizației pentru însoțitor reprezintă 80% din valoarea unui punct de pensie, stabilită în condițiile legii. Indemnizația pentru însoțitor se suportă de la bugetul de stat.

Activitatea de expertiză medicală și evaluare a capacității de muncă a fost regândită de legiuitor astfel încât procedura de expertizare medicală să fie mai minuțioasă, implicând responsabilizarea medicului expert al asigurărilor sociale care întocmește Raportul de expertiză medicală a capacității de muncă și emite decizia de pensionare, precum și deciziile periodice de revizuire a capacității de muncă.

Pensionarii de invaliditate sunt supuși revizuirii medicale periodice, în funcție de afecțiune, la intervale cuprinse între un an și 3 ani, până la împlinirea vârstelor standard de pensionare, la termenele stabilite de medicul expert al asigurărilor sociale sau, după caz, de către comisiile centrale de expertiză medico-militară.

După fiecare revizuire medicală, medicul expert al asigurărilor sociale, respectiv comisiile centrale de expertiză medico-militară emit o nouă decizie medicală asupra capacității de muncă, prin care se stabilește, după caz:

- a) menținerea în același grad de invaliditate;
- b) încadrarea în alt grad de invaliditate;
- c) redobândirea capacității de muncă.

Dreptul la pensie de invaliditate se modifică sau încetează începând cu luna următoare celei în care s-a emis decizia medicală asupra capacității de muncă, emisă în urma revizuirii medicale.

Conform art. 79 alin. 1 din Legea nr. 263/2010, nu mai sunt supuși revizuirii medicale pensionarii de invaliditate care:

- a) prezintă invalidități care afectează ireversibil capacitatea de muncă;

---

<sup>23</sup> Pentru detalii, a se vedea: Roxana Radu, *op. cit.*, p. 107.

- b) au împlinit vârstele standard de pensionare prevăzute de lege;
- c) au vârsta mai mică cu până la 5 ani față de vârsta standard de pensionare și au realizat stagiile complete de cotizare, conform legii.

La data îndeplinirii condițiilor pentru acordarea pensiei pentru limită de vârstă, pensia de invaliditate devine pensie pentru limită de vârstă, acordându-se, din oficiu, cuantumul cel mai avantajos. Indemnizația pentru însoțitor se menține și pe durata acordării pensiei pentru limită de vârstă.

### **Pensiile personalului din domeniul apărării naționale, ordinii publice, siguranței naționale și din sistemul administrației penitenciarelor**

În anul 2010, guvernul Emil Boc a urmărit eliminarea pensiilor speciale, Legea nr. 263/2010 reglementând și condițiile de pensionare pentru cadrele militare în activitate, polițiștii, funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciarelor, din domeniul apărării naționale, ordinii publice și siguranței naționale, aceștia fiind incluși în sistemul unitar al pensiilor publice, astfel<sup>24</sup>:

- vârsta standard de pensionare este de 60 de ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați;
- stagiul minim de cotizare în specialitate este de 20 de ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați;
- stagiul complet de cotizare este de 30 de ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați.

Atingerea vârstelor standard de pensionare și a stagiilor de cotizare urma a se realize, conform eșalonării prevăzute în anexa nr. 6 la lege, într-un interval cuprins între luna februarie 2011 și luna ianuarie 2030.

Criza economică și restricțiile bugetare au impus recalcularea acestor pensii care anterior erau reglementate de legi speciale. Astfel, conform prevederilor art. 1 din Legea nr. 119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, au fost recalculate, conform principiului contributivității, următoarele categorii de pensii stabilite în baza unor legi speciale:

- a) pensiile militare de stat;
- b) pensiile de stat ale polițiștilor și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciarelor;
- c) pensiile de serviciu ale personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea;
- d) pensiile de serviciu ale personalului diplomatic și consular;
- e) pensiile de serviciu ale funcționarilor publici parlamentari;
- f) pensiile de serviciu ale deputaților și senatorilor;

---

<sup>24</sup> Art. 54 din *Legea nr. 263/2010*.



g) pensiile de serviciu ale personalului aeronautic civil navigator profesionist din aviația civilă;

h) pensiile de serviciu ale personalului Curții de Conturi.

Anterior intrării în vigoare a Legii nr. 263/2010, în conformitate cu dispozițiile H.G. nr. 737/2010 privind metodologia de recalculare a categoriilor de pensii de serviciu prevăzute la art. 1, lit. c) – h) din Legea nr. 119/2010, începând cu luna septembrie 2010, pensiile de serviciu stabilite în fostul sistem public au fost recalculate conform algoritmului de calcul prevăzut de Legea nr. 19/2000, modificată și completată.

De asemenea, potrivit dispozițiilor H.G. nr. 735/2010 pentru recalcularea pensiilor stabilite potrivit legislației privind pensiile militare de stat, a pensiilor de stat ale polițiștilor și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciarelor, aceste categorii de pensii urmau a fi recalculate conform algoritmului de calcul utilizat pentru pensiile din sistemul public, într-o perioadă de 5 luni de la data intrării în vigoare a hotărârii de guvern menționate mai sus. Recalcularea a fost efectuată de casele de pensii sectoriale aflate în subordinea instituțiilor în evidența cărora se aflau persoanele beneficiare.

Noul sistem instituit de Legea nr. 263/2010 a micșorat numărul beneficiarilor de pensii speciale de la 8.409, în 2010, la 2.857, în 2011<sup>25</sup>, rămânând în afara sistemului public magistrații care, conform Legii nr. 303/2004, dacă au o vechime de cel puțin 25 de ani în magistratură, beneficiază, la împlinirea vârstei prevăzute de lege, de pensie de serviciu, în quantum de 80% din media veniturilor brute realizate în ultimele 12 luni de activitate înainte de data pensionării. Asemănător magistraților, la împlinirea vârstei de 60 de ani membrii Corpului diplomatic și consular al României cu o vechime de cel puțin 15 ani în Ministerul Afacerilor Externe, precum și personalul încadrat pe funcții de execuție specifice se pot pensiona la cerere și pot beneficia de pensie de serviciu în quantum de 80% din baza de calcul reprezentând salariul de bază brut lunar corespunzător încadrării în funcția de execuție deținută în administrația centrală, la care se adaugă indemnizațiile și sporurile avute în ultima lună de activitate în administrația centrală a Ministerului Afacerilor Externe înainte de data pensionării.<sup>26</sup> Nu este deloc lipsită de interes mențiunea expresă a celor două legi speciale că partea din

---

<sup>25</sup> Mariana Bechir, *6 ani de reformare a pensiilor: Pensiile speciale sunt mai numeroase și mai costisitoare decât la desființarea lor în 2010*, a se vedea: <http://cursdeguvernare.ro/6-ani-de-reforma-a-pensiilor-pensiilor-pensiile-speciale-sunt-mai-numeroase-si-costa-mai-mult-decat-la-desfiintarea-lor-in-2010.html>. (accesat: iulie 2017).

<sup>26</sup> Art. 1 alin. 1 din *Legea nr. 216/2015 privind acordarea pensiei de serviciu membrilor Corpului diplomatic și consular al României*.

pensia de serviciu care depășește nivelul pensiei din sistemul public se suportă din bugetul de stat.<sup>27</sup>

În anul 2015, guvernul Victor Ponta a modificat schema pensiilor, reintroducând toate pensiile speciale eliminate în septembrie 2010, ba chiar adăugând câteva noi categorii. Astfel, potrivit Legii nr. 223/2015 privind pensiile militare de stat, au dreptul la pensie de serviciu pentru limită de vârstă militarii, polițiștii și funcționarii publici cu statut special, în activitate, care îndeplinesc cumulativ următoarele condiții: au împlinit vârsta standard de pensionare pentru limită de vârstă (60 de ani); au o vechime efectivă de cel puțin 25 de ani, din care cel puțin 15 ani reprezintă vechimea în serviciu. Ca urmare a acestor modificări legislative, numărul pensiilor speciale a crescut, în 2015, la 5.430<sup>28</sup> pentru ca în primul trimestru al anului 2017 să se ajungă la 8.431 pensii de serviciu.<sup>29</sup>

În prezent, s-a adus în discuție o nouă reconfigurare a pensiilor speciale. Deși, la nivel declarativ, toate modificările legislative au urmărit creșterea suportului financiar al sistemului public de pensii prin descurajarea pensionării anticipate, creșterea vârstei de pensionare, recalcularea pensiilor speciale aflate în plată, ele au avut rezultate mai mult simbolice, din cauza limitelor pe care le are bugetul asigurărilor sociale de stat, discrepanțelor dintre nivelul pensiilor din sistemul public și nivelul pensiilor speciale, creșterii nesemnificative a pensiilor pentru categoria pensionarilor cu venituri foarte reduse.

## AN ANALYSIS OF THE ROMANIAN PENSION SYSTEM: PUBLIC PENSIONS VERSUS SPECIAL PENSIONS

(Abstract)

In this article the authors carry out an analysis of the pension system in Romania, as well as of the categories of pensions. The analysis focuses on changes in the legislative system after the Revolution of December 1989, the evolution of pensions, the structure of pensioners, the conditions for granting different categories of pensions, the situation of special pensions. The evolutions of the analyzed categories of pensions are placed in the economic and political context of the Romanian society, highlighting the legislative measures and the events that took place during the respective periods.

*Keywords:* age, insurance, law, pension, retirement.

---

<sup>27</sup> Art. 5 alin. 1 din *Legea nr. 303/2004 privind Statutul judecătorilor și procurorilor* și art. 6 alin. 3 din *Legea nr. 216/2015 privind acordarea pensiei de serviciu membrilor Corpului diplomatic și consular al României*.

<sup>28</sup> Mariana Bechir, *op. cit.*

<sup>29</sup> A se vedea: <http://www.mediafax.ro/economic/exclusiv-statal-plateste-lunar-pensii-speciale-de-aproape-480-de-milioane-de-lei-16356209>.